

KIS-816 – Gl. **graphique** (p. 281), **concis** (p. 281), **style/ discours direct, indirect, h.a.** (p. 282), **mystique du chef** (p. 285), **homme providentiel** (p. 285), **randonnée** (p. 286)

(PK ha GE – 09 03-03 04 04)

GRAPHIQUE

[PK – 09 03 04] Gl. *graphique* (adanv), Br. *kevreg* ? Me fell din lavarout "arts graphiques" ; hag ivez "l'aspect graphique", a-zivout ur gweledva, pe al linennoù treset gant divesker ha divvrec'h ar gorollerion, h.a.

[GE – 11 03 04] Gl. *graphique* er sterioù jedoniell, stlennegel, h.a., a c'houlenn Br. *kevreg*- a-dal dezhañ ; met e diskiblezhioù all e reer ivez gant Br. *skriv*-, *skrid*-, *-lun*-, *-tres*-¹. En arzoù, e ven a-du da zeverañ diwar *lun* ha gwez (hBr. *gued* "aspect, forme", krBr. *goez* "apparence") ha kemer da ziazez Br. *lunwez* : *arzoù lunwezel*. Kenderc'hañ oberoù arz lunwezel : *lunwezañ*, *sevel lunwezadoù*, *oberoù lunwezat/lunwezel*. Gl. *aspect graphique*, Br. *arvez*, *neuz lunwezek*, *lunwezegezh*.

CONCIS

[PK – 09 03 04] Gl. *concis* (*langue, style* –), *berr-ha-mat*, eme VALLÉE ; *krenn*, a ginnig YBAN (met re a gemeradioù all ez eus, a gavan) ; pa na ouzon ket, e ran gant *start*...

[GE – 11 03 04] Evel ma kinnig YBAN, ez eus bet graet c'hoazh gant Br. *krenn* en ur ster nes. Evel Gl. *concis*, e kennot Br. *krenn* keal an troc'hañ, ar benañ ; evel a verkez, ez eo liessteriek ar ger : dre avanturioù ar yezh, ez eus daou c'herdarzh da Br. *krenn* : hBr. *cren(n)* "troc'het, krignet" ha

---

¹ Sl. KIS-361, La-09, pp. 128-133.

hBr. *cron*, Kb. *crwn* "ront", alese an daou ster a zo da Br. *krenn*. E kembraeg ez eo aet luzietoc'h an traoù dre ma kaver un trede termen : *cryno* (roet da gevatal da Sz. *concise, compact, fine*), dezhañ ur gerdarzh all (a ve Br. *krenaou*). Termenoù all a c'hallfed degas war an un sterva :

Br. *kurzh* o klotañ dre e orin (La. *curtus*) hag e steriegezh gant Al. *kurz* — hemañ zo dre unan eus e gemeradurioù kevatal da Gl. *concis*.

Br. *doues*, o soñjal e Kb. *dwysedig* "concise, terse, succinct", deveret diwar Kb. *dwys*" (a un gerdarzh, La. *densus*, gant Br. *doues*).

Evit resisaat ha war un dro diforc'hekaat, e c'hallfed ouzhpennañ al lostger *-ek* oc'h arbouezañ an durc'hadur enlenadel (diskouez ez eo ar *concision* ur perzh enien eus ar prezeg-mañ prezeg, sl. La-15, pp. 372-373) : Br. *krennek, kurzhkek, douzek* — araezad arveret e kembraeg dre al lostger *-edig* en deverad *dwysedig*. Dit da choaz...

[PK – 11 03 04] Plijout a ra din kalz Br. *kurzh, kurzhkek* – hag emichañs *kurzhegezh* ; Br. *doues* ne gavan ket azas : *concis* zo "berr-ha-mat", evel ma lavar VALLÉE ; un dra hir a c'hell bezañ *doues*.

STYLE/DISCOURS DIRECT, INDIRECT, h.a.

[PK – 11 03 04] *Style indirect libre*. *Libre* a dalvez hepken amañ n'eus ket a eradur ouzh ur verb "rener", evel *lavarout, soñjal*... E galleg, e ro tro da dremen hep an aridennad ponner tre *que... que...* Hogen e forzh pe yezh eo prizius evit ur skrivagner a c'hell dre se reiñ muioc'h a vezañs d'e dudennoù (ha kausas tre eo evit al lenner diaked, pe nebeut soutil e spered, na oar diforc'hiñ mouezh an daneveller diouzh hini un dudenn...)

Kemer a ran ur skouer, un tammig aozet, e *Spered o tont da Jaketa* :

~ Style direct (adkemeret prederioù pe gomzoù an dudenn en un doare eeun) :

“Daoust, a soñje Jaketa, hag an holl dud-man a zo dall ? [...] Mes me, hep bezañ gwelet, a oar anv al laer ! me 'oar dre belec'h eo tec'het !”

~ Style indirect :

Jaketa en em c'houlenne ha dall e oa an holl dud-se. [...] Soñjal a rae e ouie hi, hep bezañ gwelet, anv al laer ha dre belec'h e oa tec'het.

~ Style indirect libre :

Souezhet e oa Jaketa : ha dall e oa an holl dud-se ? [...] Hep bezañ gwelet, e ouie hi anv al laer ; gouzout a rae dre belec'h e oa tec'het.

(Diouer a ereadur ouzh ur verb rener, arver an trede gour, orioù arbennik, diouzh an dro “*an derc'hent*”, “*antronoz*” e-lec'h “*dec'h*” pe “*warc'hoazh*”, h.a.)

[GE – 12 03 04] *Style indirect libre*. Da unan e lavarez : “n’eus ket a ereadur...” ; *diere* neuze !

[PK – 12 03 04] Mar arverer *diere*, evel ma kinnigit, penaos lavarout evit komzoù degaset evel m’int bet distaget ? *Diere* ez int ivez. Ret eo prederiañ pelloc’h, a gav din, ha kavout diskoulmoù evit an tri degouezh a zeskrivan e ’m malad kent.

[GE – 16 03 04] Da gentañ, ar ster roet da *style* ha da *discours* en termenou-se. Gant *style* eo bet miret e generadur “doare da eztaoliñ, eztaolad”, keal ar *style* oc’h emplegañ e c’haller eztaoliñ an hevelep tra e meur a zoare. Evit *discours* a vez arveret eno gant ster La. *oratio* evit merkañ an eztaolad o tezevellañ un eztaolad all². Diforc’hiñ a reer tri doare da ginnig dezrevell an eztaolad all :

- a) keveldrevnet³ e vez an eztaolad dezrevellañ hag an eztaolad dezrevellet, hemañ isurzhiat ent sterel ha n’eo ket ent furmel — d’ar muiañ e vez merket an isurzhiat dre an darlezañ (ton ar vouezh) (La. *oratio recta*, Gl. *style/discours direct*, Al. *direkte Rede*, Sz. *direct speech*) ; sk. : “*a soñje Jaketa*” (eztaolad dezrevellañ) ; “*Daoust [...] hag an holl dud mañ a zo dall ?*” (eztaolad dezrevellet, klokaenn *soñje* dre ar ster, n’eo ket dre ar furm) ;
- b) kevandrevnet e vez an eztaolad dezrevellañ hag an eztaolad dezrevellet, hemañ isurzhiat ent furmel e rezh islavarenn(où), an isverb(où) o vezañ kedoret (La. *oratio obliqua*, Gl. *style/discours indirect*, Al. *indirekte*

² Sl. J. MAROUZEAU, *Lexique de la terminologie linguistique*, Geuthner, Paris, 1961, p. 78 ; G. MOUNIN, *Dictionnaire de la linguistique*, PUF, Paris, 1974, pp. 109, 175 ; J. F. PHELIZON, *Vocabulaire de la linguistique*, Roudil, Paris, 1976, p. 206.

³ Sl. La-09, p. 96.

Rede, Sz. *indirect/reported speech*) ; sk. *Jaketa a emc'houlenne* (eztaolad dezrevellañ) ; *ha dall e oa an holl dud-se* (eztaolad dezrevellet, klokaenn *emc'houlenne* dre ar ster ha dre ar furm, islavarenn enta, hag an isverb, *oa*, zo kedoret⁴ ouzh verb ar bennlavarenn) ;

- c) keveldrevnet e vez an eztaolad dezrevellañ hag an eztaolad dezrevellet ; verb(où) an eztaolad dezrevellet a vez kedoret evel e *b*), ar c'hedoriadur o verkañ an isurzhiadur sterel, o kevaraezañ a-wechoù angeriañ an eztaolad dezrevellañ (Gl. *style/discours indirect libre*, Al. *erlebte Rede*) ; sk. : *Souezhet e oa Jaketa* : (eztaolad dezrevellañ) ; *ha dall e oa an holl dud-se ?* (eztaolad dezrevellet, klokaenn *souezhet e oa* dre ar ster hag, en un doare, dre ar furm : hep bezañ islavarenn e toug daskemmoù eus islavarenn an doare *b*) ha da gentañ ar c'hedoriadur — ken ez angerier a-wechoù an eztaolad dezrevellañ, dezastumadus diwar daskemmoù an eztaolad dezrevellet).

Ne gav ket din e tere amprestañ hini eus an daou dermen Gl. *style* ha *discours* e rezh ar c'hevatalioù a zo dezho e brezhoneg (*stil*, *prezeg*). Un diskoulm all a ginnigfen, anezhañ korvoñ ar verb a zo en orin Br. *eme*, arveret da zeren an eztaoladoù dezrevellet.

A un orin gant *eme* emañ hBr. *-med-*, *comed*, krBr. *mez*, Br. *meiz*, *komz*, *kemez*, *meziant*, h.a., Kb. *meddaf* "a lavaran"⁵. E kembraeg e kaver ar c'hevatal dre ar ster hag an arver da Br. *eme* : Kb. *ebe*, a orin gant Kb. *hebu* "komz, lavarout, diskleriañ". Hervez ERNAULT : "Le verbe armoricain *eme(z)* paraît donc le résultat d'une fusion entre deux mots restés distincts en gallois, *medd* et *ebe*, *heb*⁶".

Hep arc'hañ ma ve argenet ar verb *eme(z)* en tu all d'an arverioù en deus e brezhoneg kempred, e kinnigan deverañ diwarnañ ar pennanv Br. *emezad* g. da verkañ an dezrevellañ eztaolad ha, war un dro, an disoc'h anezhañ, an eztaolad dezrevellet. Da envel an tri doare *emezad* e rafen gant *a) emezad eeun*, *b) emezad ameeun*, *c) emezad dameeun* — ar rakger *dam-* o verkañ savlec'h etreat an trede doare-mañ pa denn d'an doare *a)* dre ar c'heveldrevnañ ha d'an doare *b)* dre ar c'hedoriañ.

⁴ SI. SADED, *Yezhadur*, Dekvet kentel : "Ar c'hedoriadur".

⁵ SI. DGVB 252.

⁶ SI. RC 11 477.

MYSTIQUE DU CHEF

[GE da PK – 03 04 04] E *mystique du chef* ez a *mystique* pell a-walc'h diouzh ar ster kentañ ; eus *kevrin* en deus dalc'het ar c'heal "dreist pep poell ha pep barn" : merkañ a ra ar feiz tralen er bleiniad. Un termen oc'h aroueziñ ar gredenn hud er galloudoù dreistdenel eo hBr. *coel*, *coil* "présage, divination ; croyance, confiance"⁷, Kb. *coel* "belief, credence, confidence, reliance, trust, faith"⁸, Br. *koal* b. (a 'm eus korvoet da sevel Br. *koaliñ* evit treiñ Al. *Glaube*, *Doxa* e ster HUSSERL⁹). Evit *chef* amañ zo diaes e dreiñ dre *penn* ; *tiern*, *bleiniad*, *levier* ? E kembraeg ne welan nemet an araogenn *ar* (Br. *war*, pe *àr* diwar ar gwenedeg) arveret goude *coel*, nemet e c'haller marteze mont dre Br. *en* evel goude *krediñ*, *feiz* ? Ar *goal en tiern*, *er bleiniad*, *el levier* ("ar feiz dall en tiern, el levier...") ?

HOMME PROVIDENTIEL

[GE da PK – 03 04 04] Gl. *providentiel* er c'herienn *homme providentiel* zo dezhañ un hir a remzad ; diwisket eo bet diouzh pep dave e zpleg da Ragevezh Doue evit talvoud hepken "eürus, chañsus", betek ma 'z eo diverket an dislavar a zo en un droienn evel *hasard providentiel*. E *homme providentiel*, koulskoude, e teu en-dro keal, ma n'eo ket eus Ragevezh Doue, ac'hoel eus ur gwared trabedel — o klotañ gant speredegzh ar Frañsizion a chom, daoust da bep tra, tud a gravez, ha pa gemerfe an Hini Dreist neuz an Undoue, an Doueez Rezon, Mab den,... pe Frañs peurbadel salokras ! Alese an diaester da adkavout kevatalioù ar c'herienn-se er yezhoù all. E saozneg ne gavan tra, en alamaneg e lennan e *Gr. Dict. fr. al. Larousse* : " PROVIDENTIEL [...]. Par ext. *schicksalhaft* ", adanv a glot gant da ginnigadenn [*Salver*] *tonket*. Neoazh e komprenan perak n'out ket gwall laouen ganti : re strizh eo ster *Salver* hag ouzhpenn se e tave betek re d'ar gristeniezh ; a du 'rall, gant *tonket* ez eus ur c'hennotadur a redi hag a c'houzañvadezh na gaver ket gant *providentiel*. En un droidigezh diwar ar galleg, ez adkemerjen me ar gerioù gallek e-barzh ar brezhoneg evel ma reer gant bommoù istorel 'zo. Dit da welout : *den an tonkad*, *den silvidik*, *kannad an neñv*...

⁷ Sl. DGVB 112.

⁸ Sl. GPC 532.

⁹ Sl. La-10, p. 396.

RANDONNÉE

(YBAN da YBQ – 24 03 04)

A-dal da **RANDONNÉE** e ro ar geriadurioù gerioù diazezet war Br. *tro*, *bale*, *kerzhout*. DCFB. (LE GLÉAU) a adkemer ar valleeg *tro-randon* "circuit d'une bête chassée". Evit gwir, hini ebet ned eo bastus. Gant an termen gallek ez eus kel a "course rapide ; promenade longue et ininterrompue, de plusieurs jours même". E Br. *kemer e randon* "prendre son élan" ez adkaver ster "course rapide". Hogen Br. *randon* zo re garget a hent all ha Br. *randonñ* zo un dra all ! Daoust ma n'emañ ket pell diouzh ar sorbienniñ ! Soñjal a ran en anvenn ar paour kaezh Vercingetorix a ve ur brezhoneg **gourc'henkatori* (?), eleze "roue ar gerzherion dreist" pe e galleg "roi des super-marcheurs". Un arster milourel a ve ivez gant Gl. *randonnée* ? Betek gouzout e kinnigfen deverañ eus Br. *kenk* : *kenkañ*, *kenkad*, *kenkadenn*. Kevatal Gl. *sentier de grande randonnée* e ve Br. *gwenodenn hirgenk*.